

Nr 52.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.

I en den 9 mars 1951 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 167, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1952 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift samt att godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Vad angår motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet, såvitt densamma ej framgår av det här nedan intagna yttrandet av departementschefen, till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen:

Fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift: s. 2—6.

Användningen av 1951 års prisutjämningsavgifter: s. 7—9.

Användningen av tidigare influtna prisutjämningsavgifter: s. 9—16.

Beträffande frågan om fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift har *departementschefen* anfört följande:

»Exportpriserna för skogsindustriprodukterna visade under förhösten 1950 en starkt stigande tendens, varigenom betydande risker för förskjutningar av den inhemska prisnivån uppkommo. I syfte att söka undgå de ofördelaktiga verkningarna av denna prisutveckling ha såsom av den lämnade redogörelsen framgår avtal ingåtts med de stora branschorganisationerna inom skogsnäringen om en frivillig inleverans av viss del av deras exportinkomster under 1951. Parallellt härmed förordnades om uttagande av prisutjämningsavgift å motsvarande varor från företag som ej anslutit sig till avtalen samt om sådana avgifter å pappersved och pappersavfall. Gemensamt för båda systemen är, att de därigenom inflytande medlen inbetalas till riksgäldskontoret. Eftersom anordningen tillkommit för att åstadkomma en åtstramning av penningmarknaden, ligger det i sakens natur, att riksgäldskontoret icke skall äga disponera ifrågavarande medel i sin normala verksamhet. Medlen böra endast få användas för återköp av statliga värdepapper från riksbanken. Genom att på detta sätt medel dragas ur den allmänna penningmarknaden få skogsindustrierna minskade möjligheter att finansiera nya investeringar eller att påtaga sig ökade omkostnader. I den mån

medlen eljest skulle ha placerats i enskilda banker, innebär åtgärden en beskärning av dessas utlåningsmöjligheter. Denna sterilisering av en viss del av importintäkterna bör sålunda ha en betydande restriktiv verkan.

Inflytandet på den inhemska prisnivån av exportprisutvecklingen belyses väl av att papperspriserna, vilka i anslutning till höstens förhandlingar frigjordes från prisreglering genom beslut av Kungl. Maj:t den 3 november 1950, därefter stego med i genomsnitt 30 %. Den fortsatta exportprisutvecklingen för skogsindustriens produkter har beskrivit en brant stigande kurva. Jämfört med det exportprisläge, som låg till grund för höstens förhandlingar, representera de nu aktuella exportnoteringarna nästan en fördubbling vad pappersmassan beträffar medan uppgången för trävaror rör sig om cirka 50 %. De faktiska exportpriserna på papper torde visa en stegring med över 60 % från den 1 oktober i fjol till den 1 april i år. Så länge denna situation består, är det angeläget, att prisutjämningsavgiften bibehålles för att motverka en ohämmad stegring av de inhemska priserna. Giltighetstiden för de redan träffade överenskommelserna med Svenska cellulosa-, trämasse-, trävaruexport- samt pappersbruksföreningarna om erläggande av konjunkturutjämningsavgift omfattar hela 1951. I den mån den nuvarande exportkonjunktoren består vid innevarande års utgång, kan frågan om en förlängning av ifrågavarande avtal bli aktuell. Förutsättning för överenskommelse härom kan sägas vara, att fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift erhålles.

I fråga om andra än skogsindustriprodukter föreligger för närvarande icke motsvarande behov att skydda den inhemska prisnivån från inflytelser utifrån. Uteslutet är emellertid icke, att situationer kunna uppkomma, som motivera uttagandet av prisutjämningsavgift jämväl på andra varor än sådana produkter.

Av det anförda framgår, att behov föreligger av fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift. Bemyndigandet torde därför böra förlängas, förslagsvis med ett år till och med den 30 juni 1952, och torde liksom hittills böra göras generellt.»

Utskottet. De sex senaste årens riksdagar ha bemyndigat Kungl. Maj:t att, när behov därav ur prispolitiska synpunkter prövats föreligga, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift för varor, som utföras ur riket. Det av 1950 års riksdag lämnade bemyndigandet gäller till och med den 30 juni i år.

I den föreliggande propositionen hemställes dels om fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att uttaga prisutjämningsavgift för tiden till och med den 30 juni 1952 dels ock om godkännande av vad i propositionen föreslagits beträffande dispositionen av vissa medel, som influtit i form av prisutjämningsavgifter.

I propositionen erinras om att exportpriserna för skogsindustriprodukterna sedan sommaren 1950 visat en starkt stigande tendens. Härigenom hade betydande risker för förskjutningar av den inhemska prisnivån upp-

kommit. I syfte att söka undgå de ofördelaktiga verkningarna av denna prisutveckling hade i december 1950 överenskommelser träffats mellan statens handels- och industrikommission, å ena sidan, och de stora branschorganisationerna inom skogsnäringen, å andra sidan, om frivillig inleverans av viss del av deras exportinkomster under 1951. Förutsättning för överenskommelserna, i vad de avsåge tiden efter den 30 juni 1951, kunde sägas vara, att fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgifter erhöles.

I likhet med departementschefen finner utskottet det angeläget att, så länge den nuvarande exportkonjunkturen består, prisutjämningsavgiften bibehålles för att motverka en ohämmad stegring av de inhemska priserna. Utskottet tillstyrker sålunda att Kungl. Maj:t lämnas fortsatt bemyndigande att uttaga prisutjämningsavgift. Liksom tidigare torde bemyndigandet böra lämnas för ett år eller sålunda till och med den 30 juni 1952.

Enligt de ovan omnämnda överenskommelserna med branschorganisationerna skola de av medlemsföretagen erlagda avgifterna tillföras av respektive föreningar förvaltade fonder. Fondmedlen skola därefter överlämnas till riksgäldskontoret. Vid behandlingen av den föreliggande propositionen har inom utskottet den frågan ställts, huruvida föreskriften om medlens överlämnande till riksgäldskontoret vore tillfyllest för att åstadkomma den åtstramning av penningmarknaden, som man velat vinna med prisutjämningsavgifterna. Med anledning härav får utskottet erinra om departementschefens uttalande därom, att riksgäldskontoret icke skall äga disponera ifrågavarande medel i sin normala verksamhet utan endast för återköp av statliga värdepapper från riksbanken. Enligt vad utskottet inhämtat kommer transaktionen rent tekniskt att tillgå på det sättet, att riksgäldskontorets checkräkning i riksbanken reduceras med de inflytande medlen, samtidigt som på riksbanksbalansens andra sida riksbankens innehav av statspapper sjunker. När detta har skett, ha prisutjämningsavgifterna »försvunnit». Någon anledning att befara att de inbetalade medlen återflyta ut i marknaden och där bilda underlag för kreditexpansion torde sålunda icke föreligga. Det måste nämligen kunna förutsättas att riksbanken vid sitt följande av de av riksdagen givna direktiven icke låter en inlösning av gamla statspapper influera på den framtida långivningen till riksgäldskontoret.

Vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker sålunda propositionen jämväl i denna del.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 167,

1) lämna Kungl. Maj:t fortsatt bemyndigande för tiden till och med den 30 juni 1952 att, med iakttagande av vad i propositionen anförts, meddela föreskrifter om uttagande av prisutjämningsavgift; samt

2) godkänna vad departementschefen föreslagit beträffande dispositionen av influtna prisutjämningsavgifter.

Stockholm den 8 maj 1951.

På bevillningsutskottets vägnar:

ADOLV OLSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Sjö Dahl, Heüman, Gustaf Elofsson, Velande, Ramberg, Niklasson, Wehtje, Einar Eriksson, Rune Johansson och Spetz samt

från andra kammaren: herrar Olsson i Gävle, Björklund, Jonsson i Skedsbygd, Orgård, Nilsson i Kristinehamn*, Persson i Svensköp, Sjölin, Gunnarsson, Edström och Kärrlander.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.

Särskilt yttrande

av herrar *Velande*, *Wehtje* och *Edström*, vilka anför t följande:

»De i december 1950 träffade överenskommelserna mellan statens handels- och industrikommission samt de stora branschorganisationerna inom skogsnäringen om inbetalning av prisutjämningsavgifter förutsatte, att medlen skulle steriliseras.

Utskottet har för sin del godtagit den av föredragande departementschefen föreslagna metoden för denna sterilisering.

Det hade härvid enligt vår mening som ett alternativ kunnat övervägas, om icke medlen i fråga åtminstone till viss del borde steriliseras genom att de i utländska valutor tillfördes en särskild fond, vilken under nuvarande förhållanden icke finge tillgripas.

Däri genom skulle en successiv uppbyggnad av en tillfredsställande valutareserv kunna påbörjas. Att så sker framstår för oss såsom synnerligen angeläget. Som särskilt skäl för att använda ifrågavarande medel för detta ändamål kan anföras, att prisutjämningsavgifterna väsentligen motsvaras av en valutainkomst, som beror av en förmodligen tillfällig och exceptionellt gynnsam priskonjunktur för de avsedda exportvarorna.»